

หลักสิทธิมนุษยชนภายใต้อุดมการณ์ของรัฐไทย :
กรณีศึกษาแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองระดับมัธยมศึกษา
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และ 2551

ภาวัต ผ่องใส

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

Copyright by Mahidol University พ.ศ. 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

หลักสิทธิมนุษยชนภายใต้อุดมการณ์ของรัฐไทย : กรณีศึกษาแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมือง
ระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และ 2551
THE CONCEPT OF HUMAN RIGHTS UNDER THE IDEOLOGY OF THAI STATE : AN
EXAMINATION OF CIVIC EDUCATION TEXTBOOKS OF B.E.2544 AND 2551
CURRICULUM

ภาวดี ผ่องใส 5738732 HPRP/M

ศศ.ม. (สิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : วัชรฤทัย บุญธินันท์, Ph.D., เบนจอร์ตัน แซ่ฉั่ว, Ph.D.

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาการถ่ายทอดอุดมการณ์ของรัฐไทยและหลักสิทธิมนุษยชนผ่านแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และ 2551 เพื่อศึกษาการปรากฏตัวของอุดมการณ์ของรัฐไทยและเนื้อหาสิทธิมนุษยชนผ่านแบบเรียนหน้าที่พลเมือง ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แหล่งข้อมูลจากแบบเรียนหลักสูตรการศึกษา และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการผลิตแบบเรียน จากการศึกษาพบว่า แม้หลักสิทธิมนุษยชนจะถูกถ่ายทอดอย่างเป็นทางการในแบบเรียนหน้าที่พลเมืองนับตั้งแต่ พ.ศ.2544 เป็นต้นมา และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ทว่ายังขาดน้ำหนักในการสร้างความตระหนักรู้ในความสำคัญของสิทธิมนุษยชน เนื่องจากทั้งเนื้อหาแบบเรียน ผู้เขียนแบบเรียน และกระบวนการจัดทำแบบเรียนยังคงอยู่ภายใต้อุดมการณ์ของรัฐไทยที่ไม่ได้สอดคล้องเป็นเนื้อเดียวกับสิทธิมนุษยชน และถึงแม้ว่าภาคเอกชนจะเข้ามามีส่วนในการพัฒนาแบบเรียนมากขึ้น พัฒนาการของหลักสิทธิมนุษยชนในแบบเรียนยังคงขึ้นอยู่กับอุดมการณ์ของรัฐในแต่ละช่วงเวลา โดยภายหลังการปรับปรุงหลักสูตรเมื่อ พ.ศ. 2551 พบว่าอุดมการณ์รัฐฝ่ายอนุรักษนิยมที่ได้รับอิทธิพลจากคณะรัฐประหารได้เริ่มมีอิทธิพลในแบบเรียนหน้าที่พลเมืองมากขึ้น และปรากฏอย่างชัดเจนในแบบเรียนรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง พ.ศ.2557 ซึ่งรับเอาอุดมการณ์ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มาถ่ายทอดผ่านแบบเรียนอย่างเข้มข้น ทำให้หลักสิทธิมนุษยชนในแบบเรียนถูกลดความสำคัญลงไปมาก

คำสำคัญ : อุดมการณ์ / สิทธิมนุษยชน / แบบเรียน / หน้าที่พลเมือง

THE CONCEPT OF HUMAN RIGHTS UNDER THE IDEOLOGY OF THAI STATE:
AN EXAMINATION OF CIVIC EDUCATION TEXTBOOKS OF B.E.2544 AND
2551 CURRICULUM

PAWAT PHONGSAI 5738732 HPRP/M

M.A. (HUMAN RIGHTS AND PEACE STUDIES)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: VACHARARUTAI BOONTINAND, Ph.D.,
BENCHARAT SAE-CHUA, Ph.D.

ABSTRACT

This thesis examines the transmission of the ideology of Thai state and the concepts and principles of human rights through civic education textbooks of B.E.2544 and 2551 curriculum, using qualitative research methods. Data sources included textbooks, curriculum documents and interviews with authors and publishers of textbooks. The study has found that human rights concept has been introduced in the civic education textbooks since B.E.2544 and has continued to evolve. However, the presentation of human rights' principles and knowledge in the textbooks has been formalistic and thus, unable to convey the importance of human rights. In addition, the study found that the contents of textbooks, the authors as well as the textbook development and approval process have continued to be under the influence of and control by the ideology of Thai state, which is not always in line with human rights. Despite the marketization of textbooks, the level of focus on human rights concept and knowledge in the textbooks still varied, depending on the interest of Thai state at different times. It was found that textbooks produced under the revised curriculum of B.E.2551 contained more conservative ideology than in the previous curriculum. The trend becomes clearer in the civic education textbooks produced under the period of National Council for Peace and Order (NCPO) in B.E.2557 in which contents relating to principles and knowledge of human rights in the civic education textbooks have dramatically been reduced.

KEY WORDS: IDEOLOGY /HUMAN RIGHTS /TEXTBOOK /CIVICS EDUCATION

214 pages